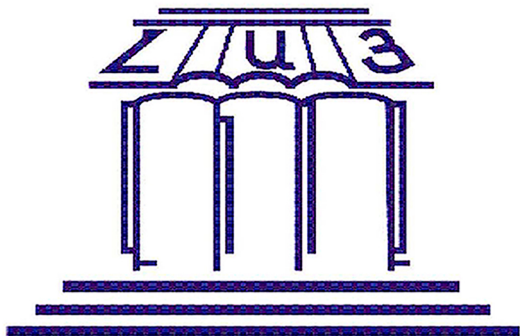

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

8935

ԱՆ

ՊԱՅՔԱՐԻ ՈՒ
ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԻ
ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

9(47.925)

h-26

ԿՐԻՍՏՐԱՏ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1932

01 SEP 2011

31 AUG 2007

Ա. ԽԱՆՁՅԱՆ

Արմ.

2-127382

9/47-925

Խ-26

ՊԱՅԺԱՐԻ ՈՒ
ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԻ
ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

ԿՈՒՅՐԱՏ

800400 1932 p.

Ման. Յն

Խորհրդային Հայաստանը, վոր տոնում է ախոր իր հաղ-
թանակի և սոցիալիստական շինարարության առաջին տաս-
նամյակը, խորհրդային ամենափոքր հանրապետություններից
մեկն է իր տերիտորիայով և բնակիչների թվով: Սակայն,
չնայած դրան, խորհրդային իշխանության հաղթանակը և սո-
ցիալիզմի կառուցման տասնամյա փորձը Հայաստանում ունի
վոչ միայն դուռ տեղական կամ հայկական, այլ նաև միջազ-
գային խոշոր նշանակություն: Խնդիրն այդպես է դրվում, վո-
րովհետև Խորհրդային Հայաստանի փորձը ղաղափելի կերպով
գրանցում է իսկապես աներևակայելի այն հեղաշրջումը,
վոր բերում է իր հետ բանփոխների և աշխատավոր գյուղացի-
ների հաղթանակը, խորհրդային իշխանության հաստատումը
մի յերկրում, վոր մինչ այդ հայտնի չեր միայն վորպես ա-
բյունարամ ու հռչակած իմպերիալիստական գաղութ, իմպե-
րիալիստական ուժերի բաղժան թափարակ՝ հասած ար-
գեն իսկ վոչ միայն տնտեսական քայքայման ու անկման, այլ
նաև ֆիզիկական բնաջնջման ծայրագույն աստիճանի:

Խորհրդային Հայաստանի (ինչպես նաև Ադրբեջանի, Բու-
խարայի և այլն) փորձն ապացուցում է, «վոր խորհրդային
իշխանության գաղափարները և սկզբունքները մատչելի չեն և
անմիջապես իրագործելի վոչ միայն արդյունաբերական տե-
սակետից դարդալից յերկրորդում, վոչ միայն ունենալով սո-
ցիալական այնպիսի մի հենքբան, վորպիսին և պրոլետա-
րիատը, այլև ունենալով ճիշակի ի հիմք, ինչպես գյուղա-

9. 1978. 07

ցիությունն ե» (Լեւին) : Խորհրդային Հայաստանի փորձը
ցույց է տալիս իմպերիալիստների և նրանց տնտեսական «սոցիալիզմ»
արբանյակների ամենավայրագ շահագործման որ-
յակաւ հանդիսացող փոքր ժողովուրդների ազատագրու-
թյան և վերելքի միակ ճանապարհը : Այդ ճանապարհն
իմպերիալիստների և նրանց արյունոտ կռուքին փար-
ված ազգային բուրժուազիայի լուծը թոթափելու ճա-
նապարհն է , յերբ փոքրաթիվ , բայց կոմունիստական
կուսակցութեան դրոշի տակ կազմակերպված բանվոր
դասակարգը , պրոլետարական դիկտատուրայի առաջին միջ-
նաքերդի յեղբայրական ոգնութեամբ , գլխավորելով աշխա-
տավորական լայն զանգվածների հեղափոխական պայքարը ,
բաց կոպիտ ջախջախում է բուրժուազիայի տիրապետութեան
ընդհանուր և նրա պետականութեան փլատակների վրա հաստատում է
խորհրդային իշխանութիւնը :

Դաշնակցական հրապարակագիրները դեռ մինչև այսօր
եւ ձեռք չեն քաշում պատմական անհերքելի փաստերը կեղծե-
լու ճիգերից : Հասարակական յերեւոյթները կարճամիտ քաղ-
քենու ակնոցներով միայն տեսնելու ընդունակ այդ մարդիկ
չարունակում են առասպելներ հյուսել իշխանութեան «խաղաղ
և կամովին» փոխանցման մասին : Բայց իրականութիւնը դա-
լիս է ասելու , վոր դաշնակցականների «հրաժարումը» իշխա-
նութիւնից ճիշտ աշուիւս և աշխատանքի «կամովին» , վորքան ,
որինակ , Ռոմանովների «հրաժարումը» դահից՝ Փետրվարյան
հեղափոխութեան որերին : Տիրող դասակարգերի կողմից իշ-
խանութիւնից հոժարակամ հրաժարվելու վոչ մի դեպք չգի-
տես դասակարգային պայքարի պատմութիւնը :

Հայ բուրժուազիայի պետականութիւնը կառուցող դաշ-
նակցականների իշխանութիւնը տապալվեց՝ նարմատվելով
ներքին հակասութիւններից , բանվոր-գյուղացիական մաս-
սաների հարվածների տակ : Մայիսյան ապստամբութիւնը
Հայաստանում , ապստամբութիւնները Լենինականում , Ար-

սում , Սարիղամիշում , Նոր-Բայազետում , Դիլիջանում և
Ղաղախում անբուժելի վերքեր բաց արին աղբայնական-բուր-
ժուական Հայաստանի որդանիլովի վրա : Չնայած իր ժամա-
նակավոր պարտութեան , մայիսյան ապստամբութիւնն անա-
սելի չափով խորացրեց անդունդը տիրող դասակարգերի և
յերկրի բանվորական ու աշխատավորական լայն մասսաների
միջև , մինչև վոր նոյեմբերին , յերբ ծայր աստիճան սրվեցին
Հայաստանի բուրժուական «հանրապետութեան» ներքին և
արտաքին հակասութիւնները , Ղաղախի ապստամբ գյու-
ղացիների նոր հարվածը դեռ մայիսին բացված անդունդը
գլորեց դաշնակցականների իշխանութիւնը հենց այն որե-
րին , յերբ դաշնակցական կառավարութիւնը փորձում էր
իշխանութեան «խաղաղ» հանձնման քողով դեթ վորոշ չափով
վարագուրել վերջնական սնանկութեան և կրախի խայտառակ
պատկերը ու Հայաստանի ապստամբած բանվորների և գյու-
ղացիների վրեժից ճողոպրելու , սեփական կաշին փրկելու
ճանապարհ գտնել :

Հայաստանի բանվոր-գյուղացիական մասսաների նո-
յեմբերյան հաղթանակից հետո ալիւս անդոր ելին դաշնակ-
ցականների նոր ճիգերը՝ կենդանացնելու Հայաստանի բուր-
ժուական հանրապետութեան նեխած դիակը : Անդլիական
գլխավոր շտաբի անմիջական թերաբուրժուամբ սկսված
փետրվարյան հակահեղափոխական ավանտյուրան վերջացավ
դաշնակների համար ճակատագրական հաւանքով : Քաղա-
քացիական կռիւները Հայաստանում , 1921 թվի սկզբին հան-
դիսանալով մեր բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների
քաղաքական կռիւնքի ու հասունութեան մի դարձիկ և այդ
հիման վրա եւ իսկի սմբողներով խորհրդային իշխանու-
թիւնը , միաժամանակ հայ բուրժուազիայի ղեկավար կու-
սակցութեան՝ Դաշնակցութեան , ինչպես նաեւ մյուս բուր-
ժուական և մանր-բուրժուական կուսակցութիւնների հետ
(առմկավարներ , հայ ետերներ , սոցիալ-դեմոկրատներ ,

հնչակյաններ (և այլն) հեղափոխական հաշվեհարդար կատարելու ջրջանը դարձան:

Նոյեմբերի 29-ին բացվեց Հայաստանի պատմութեան մեջ ամենախոր ակոսը: Ելխանութեան ղեկն իր ձեռքն առավ բանվոր դասակարգը, տանելով իր հետեից աշխատավորական ամենալայն զանգվածները: Մեր յեղկերն ստացավ իսկական, փաստական անկախութիւն՝ ազատվելով իմպերիալիստների ու նրանց բոլոր տեսակի ու դուշնի լակեյներն «խնամակալութիւնից»: Վերջ դառավ ստրկական այն դրութիւնը, վորի մեջ տապալկվում էր Հայաստանը դաշնակցականների տիրահռչակ տիրապետութեան ժամանակ, մերթ արշունաբամ լիւնելով կարաբեքի փաշաների կրնկի տակ, մերթ խաղալիք դարձած Ստորոնների կամ Հասկէլների ամենազաղքելի կամայականութիւններին:

Նոյեմբերի 29-ը Հայաստանի բանվորա-գյուղացիական մասսաների դատաւարդային ազատագրման ուրն է: Հաղթանակի այդ փայլուն եջը հնարավոր չեղավ չորսիւկ Խորհրդային Ռուսաստանի պրոլետարիատի յեղաշրջական հոգր աջակցութեան: Առանց ազահով թիկունքի՝ հանձնես Աղբրեջանի և սուպ Վրաստանի յեղաշրջական խորհրդային հանրապետութիւններին—չէր կարելի պատկերացնել խորհրդային իշխանութեան ամբացումը Հայաստանում: Խորհրդային Ռուսաստանի, Ալբրեյանի և սուպ նաեւ Վրաստանի պրոլետարական աջակցութիւնը մի կողմից, մասսաների անկողնագործական արողջ յեռանդն ու կորովը կաշկանդած Դաշնակցութեան չղթաների խորտակումը մյուս կողմից, —առա յերկու կարեւորագոյն աղբակներ, փորոնց վրա հենված՝ խորհրդային իշխանութիւնը Հայաստանում ի վիճակի չեղավ տընտեսական անորինակ փլուզման յենթարկված յեղկերը հանել այդ ծանր դրութիւնից և տանել սոցիալիստական շինարարութեան մեծ վերելքի ուղիով:

Ի՞նչ պատկեր էր ներկայացնում Հայաստանը խորհրդայ-

նացման նախորդակին: Իժվար թե ճարվի յերկրագնդի վրա մի անկյուն, վոր իր տրադիկ վիճակով կարողանոր մրցել իսկական այն տանջարանի հետ, վորի անունն էր «Հայաստանի հանրապետութիւն»: Ժողովրդական անտեսութեան կատարյալ անկում: Արդյունաբերութեան բացարձակ կործանում: Գյուղատնտեսութեան կրճատում մինչև նախապատերազմյան չափի մեկ քառորդը: Բազմաթիւ պատերազմներից և աղգամիջյան անվերջ ջարդերից ամայացած ու ավերակներն վերածված գյուղերի կույտեր: Անգլիական իմպերիալիստների թելադրութեամբ սկսված վերջին ավանտյուրայի՝ հայ-տաճկական պատերազմի ահուկի հետեանքներ: Յերկաթուղային հաղորդակցութեան կաղմալուծում: 50 հազարից ավելի անողնական ու սովահար վորքեր: Միքանի հարյուր հազար վոչ մի տնտեսութիւն չունեցող գործազուրկ և նպաստով աղբող բարոյալքված դաղթականների բաղմութիւն: Համատարած սով և անվերջ համաճարակներ: Տարական իրավունքի և որինապահութեան լիակատար բացակայութիւն: Դաշնակցական խմբապետների, կուլակների ու սոյեկուլյանտների անսահման իշխանութիւն և սանձարձակ սխրագործութիւններ:

Այս բոլորն անմիջական արդյունք էին դաշնակցական տիրապետութեան: Ինչքան էլ ցանկանան այսոր դաշնակներն աղատվել այդ ամենի պատասխանատվութեան գեթ ամենափոքր մասից, այդ նրանց չի հաջողվի: Չէ՞ վոր Դաշնակցութիւնն որդանապես հենց այդպիսի «բարեմասնութիւններ» միայն կարող էր սնուցանել: Նա ինքն իրեն դավաճանած կլինէր, յեթե վարեր այլ քաղաքականութիւն: Դաշնակցութիւնը հակասած կլինէր իր դասակարգային ելությանը, յեթե հրաժարվեր իմպերիալիստական պատերազմի համար թնդանոթի միս մատակարարելուց, թուրք և հայ աշխատավորների ջարդերից, անվերջ թաղաններից ու աշխատավոր գյուղացիութեան անասելի

կեղեքումից՝ կուլակներին ոգտին: Դաշնակցությունը, հավատարիմ իր սոցիալական բնությանը, մեր յերկրի աշխատավորությունը մինչև վերջնական բնաջնջումը կտաներ, յեթե չստանար նոյեմբերի 29-ի ջախջախիչ հարվածը: Հայաստանի բանվորության և աշխատավորության ֆիզիկական դոյության և վերելքի միակ յեղը խորհրդային իշխանությունն էր:

Խորհրդային Հայաստանը, փաստորեն աղատելով Հայաստանի բանվորներին և աշխատավորներին վերջնական բնաջնջումից, սկզբից ևեթ քայլեց Լենինի դժած ուղիներով: Նրա առաջին գործը յեղավ ազգամիջյան հաշտ կենակցության և խաղաղության հաստատումը: Իր հայտնի նամակում Լենինը հույս էր հայտնում, վոր «Կովկասի խորհրդային հանրապետությունների սերտ միությունը կստեղծի աղբային խաղաղության մի որինակ, վորը չի տեսնված բուրժուազիայի ժամանակ և վորն անհնարին է բուրժուական հասարակակարգում»: Խորհրդային Հայաստանի առաջին իսկ քայլերն ընթացան ընկ. Լենինի այս պատգամի կիրառման ուղղությամբ: Ազգամիջյան խաղաղության և տարբեր ժողովուրդների աշխատավորության սերտ համագործակցության հաստատումը, Անդրկովկասյան Հանրապետությունների Սոցիալիստական Ֆեդերացիայի կազմակերպումը և ավելի ամրացումը, ինտերնացիոնալիստական կապերի անխախտ ռեօնացումն Անդրկովկասի բաղձազդի աշխատավորության միջև, — ահա մեր առաջին և կարևորագույն հաղթանակը, բոլոր նվաճումների նախադրյալն ու զրավականը:

«Բայց վորքան էլ կարևոր լինի խաղաղությունը Կովկասի բանվորների և գյուղացիների միջև, ել ավելի կարևոր է, սակայն, պահպանել ու զարգացնել խորհրդային իշխանությունն իբրև մի անցում դեպի սոցիալիզմը», — շարունակում էր մեր մեծ առաջնորդը: Անդրկովկասյան յերեք սոցիալիստական խորհրդային հանրապետությունների պայքարի և

չինարարության տասնամյա ուղին հենց ամենից առաջ խորհրդային իշխանության, վորպես դեպի սոցիալիզմ անցման միջոցի, «պահպանման ու զարգացման» ուղին է:

Այսօր, յերբ տոնում ենք Խորհրդային Հայաստանի սոցիալիստական չինարարության առաջին տասնամյակը, կրեւոյեն անշուշտ վիճակադրական բաղձաթիւ թվեր և փաստեր մեր անցած ուղիի, մեր պայքարի և աշխատանքների արդյունքների մասին: Հայաստանի աշխատավորական մասսաներն առանց այդ թվերի ել տեսնում և շոշափում են մեր սոցիալիստական հոյակապ վերելքի թափն ու ծավալը: Նրանք «սեփական ձեռներով» են կերտում սոցիալիստական Հայաստանը: Հնարավոր է արդյոք վորեւ համեմատություն նախախորհրդային Հայաստանի և Խորհրդային Հայաստանի ներկա դրության միջև: Հյուծված ու մեռնող ժողովրդի փոխարեն, յերբ 1919 թվին միայն Յերեանում, ըստ պաշտոնական տեղեկությունների, 5 ամսվա ընթացքում մեռնում էր 3972 մարդ, այսօր մենք ունենք առողջ և արագությամբ աճող ազգաբնակչություն: Այնտեղ, ուր չէր մնացել արդյունաբերության վորեւ նշույլ առհասարակ, այսօր աշխատում են ու կռուցվում սոցիալիստական արդյունաբերական իսկական հսկաներ, նորանոր գործարաններ՝ կռուցվող սոցիալիզմի գլխավոր ամբողջները: Միայն ցենդային արդյունաբերության տարեկան արտադրանքը, վոր, անփոփոխ դներով, 1913 թ. կազմում էր 20 միլ. ռուբլի, իսկ 1919 թ. հավասարվում էր դերոյի, 1930 թ. հասավ մոտ 50 միլ. ռուբլու: Աճում է քանակով, ամրանում վորակով մեր յերիտասարդ սրուկտարիատը: 1923 թ. 14.800 վարձու աշխատանքով զբաղվողների փոխարեն 1930 թ. վարձու աշխատանքով զբաղվողների թիվը հասավ 65.000-ի: Ելեկտրոչինարարությունն առաջ ե գնում թոյիչքային տեմպերով՝ կատարելու համար հետամնաց մեր յերկրի վողջ անտեսության սոցիալիստական վերակառուցման հիմնական լծակի դերը:

Դարերի ընթացքում թմրած ու չողտադործվող մեր բնական հարստութիւնները, մեր տնտեսական բոլոր հնարավորութիւններն այսօր հայտարարվում են ու շարժման մեջ են դրվում: Մենք թեւակոխել ենք այն շրջանը, յերբ աստիճանադար սկսում է վերանալ քաղաքի և գյուղի միջև գոյութիւն ունեցող անդունդը: Արագանում և գյուղի սոցիալատական վերակառուցման տեմպը: Հայաստանի ցանքսադաշտերը, վորոնց տարածութիւնը 1919 թվին ընկել եր մինչև 82.000 հեկտար, այսօր բռնում են արդեն մոտ 400.000 հեկտար տարածութիւն: Մեր խորհրդային տնտեսութիւնները, հաղթահարելով աճման դժվարութիւնները, սկսում են կատարել հետամնաց ու ցիրուցան գյուղատնտեսութիւն սոցիալիստական վերակառուցման առաջամարտիկների դերը: Նրանց հետևում են կոլեկտիվ տնտեսութիւնները, վորոնք միացնում են արդեն մեր գյուղացիական աշխատավորական տնտեսութիւններին 11 տոկոսը:

Վերակառուցվում է գյուղատնտեսութիւն վողջ տեխնիկական-արտադրական բազան: Վոռդման հոյակապ աշխատանքները խլում են դարավոր անապատներից ստեղծագործ աշխատանքի համար հսկայական տարածութիւններ: Շինարարական այս վիթխարի ձեռնարկներին, ժողովրդական տնտեսութիւն սոցիալիստական վերակառուցմանը զուգընթաց՝ գնալով բարելավվում է բանվորների և աշխատավորական լայն մասսաների նյութական կենցաղային դրութիւնը, հսկայական արագութեամբ բարձրանում է նրանց քաղաքական-կուլտուրական մակարդակը:

Խորհրդային Հայաստանի տնտեսական անորինակ վերելքին համապատասխանում է կուլտուրական շինարարութիւն հսկայական թափն ու ծավալը: Լենինյան աղբային քաղաքականութիւն անչեղ կիրառման արդիւնքներն այսօր այնքան են բազմաթիւ ու անվիճելի, վոր մեր թշնամիներն իսկ անկաթող են գրանք բացասել: Խաւարի և տգիտութիւն, ասիական

թմրածութիւն և դանդաղաշարժութիւն դասական կենտրոնը, Յերեանը, Հայաստանն առհասարակ՝ արդեն անճանաչելի յե դարձել: Անդրագիտութիւն մասսայական վերացում, ընդհանուր պարտադիր ուսման կիրառում, միջնակարգ և բարձրագույն ուսումնական հիմնարկների, ինչպես նաև գիտական հիմնարկութիւնների հսկայական մի ցանց, նախախորհրդային վորեւէ չափով չչափվող հրատարակչական դործ, սեփական գիտական և մասնագիտական կադրերի հետզհետե խտացող շարքեր, կինո, թատրոն, դրականութիւն, յերաժշտութիւն, — այս բոլոր բնագավառներում աչքի ընկնող հաջողութիւնամբ մենք կառուցում ենք պրոլետարական կուլտուրա՝ ազգային ձևով:

Արդարեւ, անողուտ և վորեւէ համեմատութիւն նախախորհրդային և ներկա Հայաստանի միջև. հոշոտված արյունաքամ իմպերիալիստական դադութի և ազատ ու անկաշկանդ, դեպի տնտեսական ու կուլտուրական չտեսնված բարձունքներ սլացող մեր խորհրդային յերկրի միջև:

Խորհրդային Հայաստանն անցավ իր վերելքի տասնամյա ուղին վոչ թե «խաղաղ» աշխատանքի պայմաններում, այլ ամեն բոպե և ամեն քայլափոխում հաղթահարելով դասակարգային թշնամու դիմադրութիւնը: Բազմիցս իրենց վող նաշարերը ջարդած դաշնակցականները՝ կաշառված իմպերիալիստների վրսկիներով և զինված նրա դենքերով, տասը տարվա ընթացքում և վոչ մի բոպե չեն դադարել դավեր հյուսել Խորհրդային Հայաստանի դեմ: Հենված կուլակութիւն և կապիտալիստական տարրերի մնացորդների վրա, նրանք բաց չեն թողել և վոչ մի միջոց — պայքարի քողարկված ձևերից սկսած մինչև ակտիվ ու անմիջական յեչույթներ — խանդարելու մեր աշխատանքները, կասեցնելու մեր սոցիալիստական հարձակողականը: Նրանք, ինչպես նաև նրանց պատվերը կատարող և զանաղան դիմակներով դիմակավորված նացիոնալիստական կամ նացիոնալ-ուկրոնիստական այլ հատվածները,

չարունակում են դործ դնել բուրժուազիայի կողմից աշխատավորական մասսաներին զաղափարապես դերելու ամենաթուխավոր գեները՝ նացիոնալիզմը։ Յեւ սակայն մեր գլխավոր թշնամու՝ Դաշնակցության և նրա արբանյակների բոլոր փորձերն ապարդյուն են անցել և առաջիկայում ել դատապարտված են խայտառակ պարտության։

Մենք ներկայումս չարունակում ենք ծախել յայն ու համառ նախապատրաստական աշխատանք՝ համառարած կոեկտիվացման հիման վրա՝ վերացնելու զաշխույթի հիմնական հենարանը մեր յերկրում, այն ե՝ լիկվիդացիայի յենթարկելու գյուղական կապիտալիստներին, կուլակներին վստեպես դասակարգ։ Դաշնակները մեր դեմ պայքարի հիմնական միջոց համարում են գյուղական կուլակների կազմակերպումը։ Կուլակություն գոյություն և ակտիվություն հետ են կապված Դաշնակցության «ռեստավրատորական» բոլոր հույսերը։ Մենք ել մեր կողմից կանգ չենք առնի ամենախիստ միջոցների առաջ՝ հանդես գյուղի տղերուների, հարստահարողների, կուլակների, ջախջախելու համար մինչև վերջը կուլակություն դիմադրությունը, հանելու համար մեր գյուղը խալարից, տղիտությունից, բաց անելու համար մեր գյուղի առաջ լայն ճանապարհ դեպի անդասակարգ հասարակակարգ, դեպի սոցիալիզմ։

Խորհրդային Հայաստանի առաջին տասնամյակը Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցության պայքարի և հաղթանակի տասնամյակն է։ Մեր կուսակցության ղեկավարությունը, նրա վարած քաղաքականությունը միայն Հայաստանի բանվորները և աշխատավոր գյուղացիները ձեռք բերին իրենց պատմական նվաճումները։ Խորհրդային Հայաստանի տասնամյակը նաև Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցության կազմակերպական ամրացման և բայլելիացման տասնամյակն է։ Խորհրդայնացման նախորդակին յեղած միջանի հարյուր անդամների փոխարեն այսօր

մեր կուսակցության լենինյան դրոշի տակ կազմակերպված են արդեն 17,000 կոմունիստներ և 50,000 կոմյունիստականներ։ Կոմիւնիստ դասակարգային պայքարի բուլում, պայքարելով լենինյան մեթոդներով՝ յերկու Ֆրոնտի վրա՝ ղլխավոր վտանգ՝ աջ թեքման դեմ, «ձախ» թեքման դեմ, մեծասպետական շովինիզմի և տեղական նացիոնալիզմի դեմ, Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցությունը կարողացավ հայտարարել և ջախջախել դասակարգային թշնամու ճնշման արդյունքը հանդիսացող աջ ոպորտունիստական, նացիոնալ-ուկլենիստական թեքումը սեփական շարքերում։ Հետապնդելով մինչև վերջը կուսակցության գլխավոր գծից թեքվելու ամեն մի արտահայտություն, անհաշտ ու անխնա մերկացնելով և հարվածելով կուլակային աջ թեքումը և նրա հետ շատ հաճախ դաշինք կապող «ձախ» թեքումը, ինչպես նաև հաշտվողական վերաբերմունքը հանդես այս թեքումների, Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցությունը թևակոխում է Խորհրդային Հայաստանի յերկրորդ տասնամյակը՝ մարտունակ ու աննկուն շարքերով, պատրաստ մինչև վերջը կատարելու իր պատմական պարտքը, գլխավորելու բանվոր-գյուղացիական մասսաներին դեպի նոր գրոհներ, դեպի սոցիալիզմի կառուցման նորանոր հաղթանակներ։

Խորհրդային Հայաստանը բուրբուռ է իր գոյության առաջին տասնամյակը այն ժամանակ, յերբ Խորհրդային Միությունը թևակոխել և արդեն սոցիալիզմի չրջանը։ Խորհրդային Միության բանվոր դասակարգն անմիջական պայքար և մղում՝ վերացնելու համար դասակարգերը մեր յերկրում, կառուցելու համար անդասակարգ հասարակակարգ։ Լենինիզմի դրոշակը մասսաներն ամուր պահած հասցում են անախրնթաց բարձրության։ Գաղաղած դասակարգային թրչնամին հավաքում ու լարում և բոլոր ուժերը՝ իր համար որհասական այս մարտում։ Կուսակցության և բանվոր դասակարգի առաջ ծառանում են աչքի բնկնող դժվարություններ։

Սակայն մենք անհողդողդ կերպով, միշտ շարունակելով խորտակել դասակարգային թշնամու դեմադրութիւնը, հաղթահարելով մեր աճման դժվարութիւնները, առաջ կմղենք սոցիալիզմի ծավալուն հարձակողականը, կապահովենք մեր յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման հարաճուն վերելքը:

Մեր սոցիալիստական հայրենիքի հեղափոխական բազմակի անընդհատ ուժեղացող զարկն զգում ենք հենց նաև այստեղ՝ հեռավոր ու փոքրիկ Հայաստանում, մեր վերականգնվող ու զարգացող պղնձահանքերում, Զորագետի և Քանաքեռի հոյակապ աշխատանքներում, տուֆի և պեմզայի ընդարձակվող հանքերում, քիմիական արդյունաբերութեան բարձրացող գիգանտներում, տեքստիլի իլիկների յերգերում, կառուցվող անասնապահական խորհրդային տնտեսութիւններում, վոռոգման վիթխարի աշխատանքներում, վերափոխվող և նորաշէն մեր քաղաքներում ու դպրոցներում: Հայաստանի խորհրդայնացման յերկրորդ տասնամյակը սկիզբը կլինի նոր ու ավելի խոշոր, ավելի հոյակապ աշխատանքների ու կառուցումների—խորհրդային Միութեան սոցիալիստական վերակառուցման ընդհանուր ու միասնական պլանի սահմաններում:

Դաշնակներն արտասահմանում շարունակում են իրենց վայրահաշը: Յեւ չեն կարող չշարունակել, քանի վոր այդպիսի պարտավորութիւն են վերցրել իրենց տեղերի՝ իմպերիալիստների առաջ, նրանց սեղանի փշրանքներով կերակրվելու թուլլտվութեան փոխարեն: Մեր յերկրում իրենց վերջին հույսի ու հենարանի՝ կուլակութեան մոտալուտ վերացումը խախտում է Դաշնակցութեան «հարաբերական հավասարակշռութիւնը»: Սակայն մյուս կողմից իմպերիալիստական պետութիւնների նոր թափ ստացած ռազմական պատրաստութիւնները խորհրդային Միութեան դեմ՝ նոր «հույսեր» են ներշնչում «տղերքին»: Դաշնակցական ճահիճը շարժվում է:

Թող դաշնակները շարունակեն իրենց միալար կռիւոցները: Հայաստանի բանվորները դաշնակցականների հետ վեճի բռնվելու վոչ ժամանակ ունեն, վոչ ել տրամադրութիւն: Վաղուց արդեն Հայաստանի բանվորների և դպրագիտների այս վոխերիմ թշնամիների դեմ, վորոնք իրենց դրոշակների վրա դրած ունեն մեր յերկրի դադութացման ու ստրկացման լողունը, մենք կիրառում ենք զենքի քնադատութիւնը: Յեւ մեր զենքերը Դաշնակցութեան, ինչպես նաև բանվոր դասակարգի ամեն տիպի և յերանգի թշնամիների դեմ, այս յերկրորդ տասնամյակին կլինեն ավելի հատու, ավելի սուր, ավելի անխնա...

Մեր շինարարութեան հաղթանակի և հոյակապ շինարարութեան յերկրորդ տասնամյակի շեմքին խորհրդային Հայաստանի բանվորները և աշխատավորները միշտ ամուր և յարձր պահած լենինյան դրոշը, ել ավելի պիւրկ կղարձեն մկանները, կլարեն ուժերը, կանգ չեն առնի վոչ մի դժվարութեան առաջ՝ խորհրդային Միութեան հերոսական պրոլետարիատի ղեկավարութեամբ ու նրա առաջին շարքերում մինչև հաղթական վախճանը հասցնելու սոցիալիզմի կառուցման հոյակապ աշխատանքներն ու վիթխարի մարտերը:

1930 թ. նոյեմբեր.

Սոցիալիզմ կառուցող մեծ յերկրի անբաժան ջոկատը—
Խորհրդային Հայաստանն այսօր իր պայքարի, շինարարու-
թյան և հաղթանակի 12-րդ տարին է թևակոխում:

Լրանում է 11 տարի այն օրից, յերբ Հայաստանի բան-
վորա-գյուղացիական մասսաները Կոմունիստական Կուսակ-
ցության ղեկավարութեամբ ջախջախիչ հարվածով խորտա-
կեցին սնանկութեան ծայր աստիճանին հասած հայ բուրժու-
ադիայի, նրա ղեկավար կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան
կոշմարային տերապետութիւնը:

1920 թվի նոյեմբերի 29-ը մի հոյակապ դարադրուի է
բաց անում Հայաստանի պատմութեան մեջ: Այդ օրը ցարա-
կան Ռուսաստանի ամենահետամնաց զաղութամասում, վոր
աբյուռնաների ավերակների կույտի յեր վերածվել իմպերիա-
լիստների և նրանց հլու լակեյ՝ Դաշնակցութեան կողմից կա-
պիտալին ի սպաս բերած անլուր սխրագործութիւնների
հեռանքով, Խորհրդային Հայաստանի ամուր հիմքն է դրը-
վում: Այդ օրը Հայաստանի բղկտված աշխատավորութիւնը
ծառանում է իր շահագործողների դեմ, միանում է պատմու-
թյան առաջամարտիկներին, մտնում է սոցիալիստական հա-
սարակալարդի ստեղծման համար վերջնական պայքարի յե-
լած Ռուսաստանի բազմազգի պրոլետարիատի և աշխատավոր
գյուղացիութեան հերոսական շարքերը:

Հայաստանի բանվորա-գյուղացիական մասսաների մե-
ծաղույն հաղթանակի—նոյեմբերի 29-ի տարեկիցը լավագույն
առիթ է Խորհրդային Հայաստանի պայքարի և նվաճումների

հանրադուժարները տալու համար: Ամեն տարի նոյեմբերի 29-ին հետադարձ ակնարկով մենք չափում ենք անցած ճանապարհը, կշռում ենք մեր նվաճումները, վեր հանում թերություններն ու սլակասները և ընդգծում իրենց լուծմանն սպասող մարտական խնդիրները: Սոցիալիստական պայքարի և աշխատանքների զորատեսն է նոյեմբերի 29-ը, մասսաների հեղափոխական նոր զորահավաքի ուրը, յերբ սոցիալիզմի կառուցման դուրծին լծված բանակներն ավելի մեծ թափ և յեռանդ են ստանում՝ ծավալելու համար հարձակումը, չարունակելու համար անչեղ վերելքի ուղին: Խորհրդային Հայաստանի սոցիալիստական շինարարության առաջին տարիներում, մեր առաջխաղացումն ու նվաճումները գնահատելիս՝ սովորաբար համեմատության համար չափանիշ եր ընդունվում այն «Ժառանգությունը», վոր մնացել եր խորհրդային իշխանությանը Հայաստանի բուրժուական որապակաս «հանրապետություն» անփառունակ վախճանից հետո: Այսօր, սակայն, անկիրառելի յե գնահատության նման յելակետը: Սյնքան հոյակապ է Խորհրդային Հայաստանի վերելքը և այնքան բովանդակալից տասնեւեկամյա պայքարն ու շինարարությունը, վոր անհնար է և անիմաստ վորեւ համեմատություն մեր տնտեսական և կուլտուրական շինարարության ներկա դրության և նախախորհրդային անցյալի միջև: Սոցիալիզմի կառուցման ամեն մի ամիսը, ամեն մի տարին լայնացնում է այն վիհը, վոր ձգվում է Խորհրդային Հայաստանի տնտեսական-կուլտուրական վերելքի և դաշնակների իշխանության մղձավանջային չրջանի միջև: Մի հանգամանք, վոր միաժամանակ մեր կուսակցության լենինյան ազդային քաղաքականության փայլուն հաղթանակն է մատնանշում: Ի՞նչպես կարող է Մերձավոր Արեւելքի նախադուռը գտնվող Խորհրդային Հայաստանն իր սոցիալիստական բուռն վերելքով հեղափոխականացնող խոշոր դործոն չհանդիսանալ իմ-

պերիալիստական բորենիների դարչապարի տակ հեծող դաշույնների ու կիսադաշույնների համար: Հենց այսօր, յերբ այնտեղ՝ ճապոնական իմպերիալիզմի գիշատիչ վամպիրներն իրենց ճանկերի մեջ արյունաքամ են անում Չինաստանը, այսօրեղ սխտեմատիկորեն աճում և զարգանում է Խորհրդային Հայաստանը, յերբեմնի դանտեական դժոխքը:

1931 թիվը, — Խորհրդային Հայաստանի 11-րդ տարին, — անցավ նոր նվաճումներ դարձնելու նշանաբանի տակ: Խորհրդային Հայաստանի 11-րդ տարին՝ կուսակցության գլխավոր գծի համար մղվող պայքարի հիման վրա՝ սոցիալիզմի դիրքերի հետագա ամրացման, սոցիալիստական լայնածավալ, ընդհանուր հարձակողականի տարին հանդիսացավ:

Հսկայական քայլերով առաջ ընթացավ մեր յերկրի ագլիալիստական ինդուստրացումը: Կարճ ժամանակ է միայն մեզ անջատում Զորագետի ավարտումից, Դարաքիլիսայի քեթիական գործարանը և Դավալուի ցեմենտի գործարանն աշխատանքի դնելուց: Միայն այս յերեք հսկաների չարքի մտնելը նոր հեղաշրջում է առաջացնում առանց այն ել մեծ տեղաշարժերի յենթարկված մեր ժողովրդական տնտեսություն մեջ: Փաստ չե՞ միթե, վոր սոցիալիստական արդյունաբերության տեսակարար կշիռը դնալով ավելի և ավելի յե բարձրանում Խորհրդային Հայաստանում: Արդյունաբերության արտադրանքը, վոր դեռ 1927 թվին կազմում եր ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր արտադրանքի 23 տոկոսը միայն, 1930 թվին հասավ 38-ի, իսկ այս տարին՝ 45 տոկոսի: Հիմնական ներդրումները ժողովրդական տնտեսության մեջ այս տարի կրկնապատկվեցին անցյալ տարվա համեմատությամբ՝ հասնելով 134 միլիոն ռուբլու: Արդյունաբերության արտադրանքը նույնպես կրկնապատկվեց այս մի տարվա ընթացքում:

Յերկրի ինդուստրացման զուգընթաց աճում, ամրանում և կոփվում են պրոլետարիատի չարքերը: Արդյունաբերության

և շինարարութեան մեջ տրանսպորտի վրա այսօր աշխատում են 40 հազարից ավելի բանվորներ, 1927 թվի 17 հազարի փոխարեն, չհաշված գյուղատնտեսական բանվորների 22,000-անոց աճող բանակը:

Սակայն ինդուստրացման ֆրոնտում ավելի հոյակապ, վիթխարի հաղթանակները դեռ մեր առաջն են, վորոնք սերտորեն կապված են դժվարութունների բայշխիկյան հաղթահարման, յեղած մեղավածքների վերացման հետ: 1931 թվը նույնպես անցնում է պղնձարդյունաբերութեան պլանների զգալի թերակատարում տալով: Այժմ թերակատարում է պլանը նաև մեր արդյունաբերութեան ամենամեծ միավորը՝ Լենինականի տեքստիլ գործարանը: Անրաւարտ են նույնպես Դոր շինարարութեան տեմպերը, մանավանդ չրջանային կենտրոնների շինարարական միավորումներում: Մենք դեռ չենք կարողանում ողտադործել մեր պլանային աշխատանքի բոլոր հնարավորութիւնները, մենք դեռ բավական չափով չենք վերակառուցվել նոր պայմաններում նոր ձևով դեկավարելու համար: Այդ և պատճառը, վոր մեր արդյունաբերութեան առաջավոր ճյուղերի՝ պղնձարդյունաբերութեան և տեքստիլի բանվորները դիմավորում են նոյեմբերի 29-ն անբավարար, ամոթալի արդյունքներով: Ահա թե ինչու նոյեմբերյան մեր առաջին և մարտական լողունդն է՝ դուրս բերել պիլման տեքստիլը խրոնիկական մեղավածքների խայտառակ դրութիւնից: Հայաստանի բանվորները և կոլտնտեսականները սպասում են Արհաւելեղու և Ղափանի լեռնադործներից, Լենտեքստիլի բանվոր-ուհիներից աշխատանքի ավելի՛ բարձր տեմպ, ավելի՛ ամուր կարգապահութիւն, ուժերի և յեռանդի նոր լարումն: Հայաստանի բանվորները և կոլտնտեսականները պետք է պահանջեն իրենց բոլոր կազմակերպութիւններից ավելի մոտ կապ, ավելի՛ լայն ուշադրութիւն և աջակցութիւն Արհաւելեղուն, Ղափանին, Տեքստիլին: Սկսել հաղթանակի 12-րդ տարին առանց ճեղքվածքի, առաջ-

նորդի վեց ցուցումների անշեղ կիրառման հիման վրա ամբողջներով բեկումը և ապահովելով պլանների անթերի կատարումը, — ահա նոյեմբերյան մեր առաջին պահանջը:

Սորհրդային Հայաստանի 11-րդ տարին նշանակալից է նաև պատմական այն նվաճումներով, վոր ձեռք բերին Հայաստանի բանվորութիւնը և աշխատավոր գյուղացիութիւնը գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման բնագավառում: Անցյալ տարւա 380 կոլտնտեսութիւնների փոխարեն մենք ունենք 900-ից ավելի կոլտնտեսութիւններ, վորոնք ընդգրկում են մեր աշխատավոր գյուղացիութեան մոտ 40 տոկոսը: Անընդհատ խորանում է աշխատավոր գյուղացիութեան մասսայական շրջադարձը դեպի սոցիալիզմը: 40-ից ավելի մեր խորհրդայնութիւնները հսկայական խթան են հանդիսանում մեր գյուղատնտեսութեան արտադրական ուժերի արագատեմպ բարձրացման համար: Լայնանում է մեքենա-տրակտորային կայանների ցանցը, մշակվում են՝ վոռոգման միջոցով անջրդի անապատներից խլիված՝ նորանոր հողամասեր:

Մեր նվաճումները, սակայն, գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման բնագավառում ե՛լ ավելի նշանակալից կլինեն, յեթե չկատարվեն մի շարք կոպիտ սխալներ և կուսակցութեան գծի աղավաղումներ գյուղացիական քաղաքականութեան բնադավառում: «Անդրեյերկումը և ազգային կոմկուսների կենտկոմները, — նշեց իր հայտնի վորոշման մեջ մեր կուսակցութեան լենինյան շտաբը, — նշանակալից աշխատանք ծավալելով գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման ուղղութեամբ, ընդգրկել են աշխատանքի առավելապես տեխնիկական կողմը, չեն ապահովել գյուղացիութեան (չբավոր-միջակ մասսաների) քաղաքական ճիշտ դեկավարութիւնը»: Մեր մի շարք կազմակերպութիւնների պրակտիկան (չբավոր-միջակ մասսաների) քաղաքական ճիշտ դեկավարութիւնը մատնանշում է: Հենց նորերս կրկին հայտաբերվեցին մեր մի շարք շրջաններում (Աշտարակ, Ապարան և այլն).

ինչպես նաև կենտրոնական միջանի որդանների աշխատանքներում, կոլտնտչինարարություն և միջերումների բնագավառում կուսակցության քաղաքականության խախտման և աշակերտումների բաղմաթիվ դեպքեր: Այդ պատճառով դուրս գալիս աշխատանքների առաջիկա շրջանի հիմնական խնդիրը պետք է համարել բայելիկյան պայքարի ծավալումը աջ և «ձախ» թեքումների ամեն մի արտահայտությունը տեղի ունեղն արմատախիլ անելու, կուսակցության ձիշտ դեկալարությունը դուրսացնելու (չքալոր-միջակ մասսայի) նկատմամբ ապահովելու համար:

Նոյեմբերյան հեղափոխության 12-րդ տարումն ևս, — ավելի քան մինչև այժմ — դուրս գալիս պետք է մնա մեր աշխատանքների և ուղադրության կենտրոնում: Ուրիշ կերպ չի ել կարող լինել, վորովհետև աչքի ընկնող ծավալի հասցնելով կոլտնտչարժումը, մենք դեռ հսկայական անելիքներ ունենք կազմակերպված կոլտնտեսությունների իրական ամրացման աշխատանքի կազմակերպման, արտադրողականության և բերքատվության բարձրացման բնագավառում: Բամբակահավաքի ընթացիկ կամպանիայի անբավարար պատկերը միթե չի ապացուցում, վոր մեր կոլտնտեսությունները, նույնիսկ լավագույն շրջաններում, թերացել են և թերանում են իրենց ամենակարևոր աշխատանքներում: Բամբակի բերքատվության ընդունված նորմաների թերակատարումը միթե չի բացատրվում առաջին հերթին նրանով, վոր կոլտնտեսություններն այս տարի վատ կազմակերպեցին բամբակի մշակման գործը: Բամբակի և այլ միջերումների դժուր մի շարք կոլտնտեսությունների անթույլատրելի թերացումը ցույց է տալիս, թե ինչպես վորոշ կոլտնտեսություններում տեղ են գտնում բուրժուական-կուլակային աղդեցությունները, կորդողական-սպառողական տրամադրություններ, աշխատանքի թույլ կարգապահություն, դործալքում: Այս ամենը դալիս է հաստատելու, վոր իսկապես չկա այսոր ավելի

կարևոր խնդիր մեր դուրսական կազմակերպությունների համար, քան թե ուղղել մի շարք շրջաններում կոլտնտեսական շարժման ասպարեզում թույլ տրված սխալները և կենտրոնացնել ջանքերը կոլտնտեսությունների կազմակերպական, տնտեսական և քաղաքական ամրացման համար: Կոնկրետ մոտեցում բոլոր շրջաններում յուրաքանչյուր կոլտնտեսությունը, հատկապես մշակված և անհայաղ դործադրվող միջոցառումներ նրա ամրացման համար, վոչ թե խոսքով, այլ գործով վճռական պայքար սպառողական տրամադրությունների դեմ, կոլտնտեսությունների առաջ դրված պարտականությունների լրիվ կատարում, — ահա նոյեմբերյան մեր պահանջները շրջանային կուսակցական, խորհրդային և կոլտնտեսական կազմակերպություններից:

Մեր հաջողություններն ու նվաճումները ձեռք են բերված վոչ թե «խաղաղ» աշխատանքի պայմաններում, այլ արդյունք են անընդհատ պայքարի, պայքար՝ կապիտալիստական ելեմենտների մնացորդների դեմ մեր յերկրում, Հայաստանի աշխատավորության ամենավոխերիմ թշնամուհաշնակների դեմ, պայքար՝ յերբեմն կեղծ բարեկամի փետուրներ հազած մեր այլ տիպի հակառակորդների դեմ, պայքար՝ դասակարգային թշնամու դործակալություն՝ ու պորտուլիզմի, նացիոնալ-ոսկլոնիզմի դեմ սեփական շարքերում: Յեվ մեր պայքարը թշնամու դեմ բոլոր գծերով ել ավելի ծավալուն, շեշտակի և ակտիվ պիտի դառնա խորհրդային Հայաստանի 12-րդ տարում, հնգամյակի ավարտման տարում, վորպես սոցիալիստական հարձակողականի ավելի լայն ծավալման և նոր նվաճումների հաստատուն յերաշխիք:

Իմպերիալիստների դործակալ դաշնակների մամուլն արտասահմանում շարունակում է իր միալար վնդստոցը: Հավատարիմ իրենց դասակարգային եյուլթյանը, հավատարիմ իրենց կերակրող տերերին՝ դաշնակները շարունակում են իրենց դավադրություններն ու մեքենայությունները խորհրդա-

յին Հայաստանի դեմ: 1918—20 թվերի հակախորհրդային ինտերվենցիային նրանք իրենց մասնակցութունը բերին վորպես Դենիկինի և Վրանդելի դործակալներն ու դաշնակիցները: Խորհրդային Հայաստանի կառուցման առաջին իսկ քայլերից՝ 1921 թվի փետրվարյան ավանտյուրայից մինչև մեր օրերը նրանք միշտ ել յեղել են, — և չեն կարող չլինել, — հակախորհրդային ինտերվենցիայի պատրաստման առաջավոր դիրքերում: Պատմության անխլի ընթացքի արագացումն այսօր առաջ է մղում նաև արտասահմանյան հայ աշխատավորության դասակարգային գիտակցության բարձրացման պրոցեսը՝ կատաղության նոր դալարումներ ե առաջ բերում դաշնակիցների նոսրացող շարքերում: Կորչում ե դաշնակիցների վտտի տակի հոդը: Պատահական չե, վոր Հայաստանի խորհրդայնացման 12-րդ տարեդարձին զուգադիպում ե դեպի խորհրդային հայրենիքը ներգաղթող տարազիր հայ աշխատավորների առաջին յերամի կազմակերպումը: Դաշնակիցները մեր հաղթական առաջընթացի դիմաց վնդստում և ատամներ են կրճատացնում: Խորհրդային Հայաստանի բանվորներին ու աշխատավորներին այդ վոչ դարմացնում ե և վոչ ել սարսափեցնում: Նրանք ավելի բարձր զգաստությամբ ու աչալընությամբ տեղնուտեղը կհայտաբերեն ու կջախջախեն դաշնակիցների յուրաքանչյուր փորձը՝ խանգարելու մեր սոցիալիստական վերելքը:

Բայլ՛եիկյան յեռանդով և վճռականությամբ մինչև վերջը պետք ե ուղղել լենինյան կենտրոնական շտաբի հայտաբերած սխալները մեր աշխատանքներում և կատարել նրա մարտական ցուցումները: Դրան զուգընթաց մեր հարվածները դաշնակիցներին պետք ե դառնան ավելի չեչտակի և կործանիչ, մեր կրակը դասակարգային թշնամու վրա՝ ավելի անվրեպ:

12-րդ տարին ե, ինչ վարում ե Համկոմկուսի ջոկատը՝ Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցությունը Խորհրդային

Հայաստանի պայքարի և շինարարության ղեկը: Նա աճում ե անընդհատ ու կոփվում դասակարգային պայքարի հնոցում, լենինյան կուսակցության կենտրոնական շտաբի ղեկավարությամբ: Մեր շարքերն են դիմում Հայաստանի յերկտասարդ բանվորության լավագույն կադրերը՝ հարվածային պրոլետարները, գյուղում՝ կուլակի դեմ պայքարում՝ փորձված ու կոփված առաջավոր կոշտետեսականները: Խորհրդային Հայաստանի 11-րդ տարին տվեց մեր կուսակցությանը 5000 նոր մարտիկներ: Մեր հեղափոխության 12-րդ տարին Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցության համար պիտի լինի հետագա աճման, բայլ՛եիկյան կուսակցության և կոփվածության ամրացման, անդիսցիպլինարության և խմբակայնության բոլոր արտահայտությունների լսպառ վերացման տարի:

Խորհրդային Հայաստանի 12-րդ տարին Անդրկովկասյան Սոցիալիստական Ֆեդերացիայի առաջին տասնամյակի տարին ե: Նա պիտի ընթանա նշանաբան ունենալով լենինյան կուսակցության ալգային քաղաքականության դժով կատարված սխալների իսպառ վերացումը, ապա ուրեմն հանրասլետությունների ինքնագործունեյության և տնտեսական նախաձեռնության ապահովումը և այդ հիման վրա Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի—լենինյան ալգային քաղաքականության այդ լավագույն մարմնացումի հետագա ամրապնդումը:

Խորհրդային Հայաստանի 12-րդ տարին հնգամյակի ավարտման տարին ե: Հայաստանի բանվորության և աշխատավորության համար նա պիտի լինի լենինյան Կենտկոմի բոլոր դիրեկտիվների անչեղ իրադրոժման, բայլ՛եիկյան տեմպերի լայն ծավալման, բոլոր ճեղքվածքների վերացման, հնգամյակը չորս տարում ավարտելու տարի, սոցիալիզմի նոր մարտերի, նոր հաղթանակների տարի:

1931 թ. նոյեմբեր.

Աշխարհի մեկ վեցերորդ մասում սոցիալիստական հեղափոխութեան հաղթանակի 15-րդ տարին ևս բոլորվեց: Շուտով լրանալու յե նաև մեծ Հոկտեմբերի ծնունդ՝ Կարմիր Նոյեմբերի—Հայաստանի խորհրդայնացման 12-րդ տարին: Տասնհինգ տարի: Բայց ի՞նչ հսկայական տարածութիւն ե կտրել և անցել պրոլետարական դիկտատուրայի յերկիրը հեղափոխութեան վերելքի ուղիներով:

1917 թ. հոկտեմբերին Ռուսաստանի հեղափոխական պրոլետարիատը բայլչեիկյան կուսակցութեան, նրա առաջնորդի—պրոլետարական հեղափոխութեան մեծ ու հմուտ ստրատեգի Ղեկավարութեամբ, ջախջախիչ հարվածներով տապալեց բուրժուազիայի իշխանութիւնը և պրոլետարական դիկտատուրայի անսասան հիմքը դրեց: 1917 թ. հոկտեմբերը յեւնոյ նոր աշխարհի զոտեմարտի ձեռնոցն եր՝ նետված հին, խաբխրված աշխարհին, մարդկութեան վերջնական ազատագրութեան փարոսը: 1917 թ. հոկտեմբերին եր, վոր պատմութեան ղեկը մեր յերկրում անցավ բանվոր դասակարգի ձեռքը: Յեվ տասնհինգ տարի, լենինյան կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, բանվոր դասակարգը վարում ե մեր լայնածավալ յերկրի սոցիալիստական առաջնութեացը, վերելքից՝ վերելք, հաղթանակից՝ դեպի հաղթանակ:

Ռուսաստանի պրոլետարիատը, շեշտում եր լենինը,—իր հեղափոխութեան մեջ հսկայական բարձրութեան հասալ վոչ միայն 1789 և 1793 թվերի համեմատութեամբ, այլ նաև 1871 թվի համեմատութեամբ: Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան

քառամյա տարեդարձին նվիրված հոգեվածում նա գրում էր։ «Մենք հասցրինք բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխությունը մինչև վերջը, ինչպես վոչ վոք, մենք միանգամայն զիտակցաբար, հաստատուն և անչեղ կերպով շարժվում ենք առաջ դեպի սոցիալիստական հեղափոխությունը, իմանալով, վոր նա չի բաժանված չինական պարխսյաներով բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխությունից, իմանալով, վոր միայն պայքարը կլուծի, թե վորչափ մեզ կհաջողվի (վերջին հաշվով) առաջ գնալ, թե անհունորեն բարձր խնդրի վոր մասը մենք կկատարենք, թե մեր հաղթություններն վոր մասը կամբողջորեն մեզ համար։ Կապրենք՝ կտեսնենք»։

Մեծ ուսուցիչը չապրեց, վորպեսզի տեսներ, թե ինչպես տնչեղ ընթանալով նրա հանճարով գծված ճանապարհով, Խորհրդային Միության պրոլետարիատը հաջողությամբ իրագործում է այսօր վոչ միայն «անհունորեն բարձր խնդրի մի մասը», այլ այդ խնդրին իր ամբողջությամբ, թե ինչպես պրոլետարիական հեղափոխությունը կիպ մոտեցել է այսօր իր հիմնական խնդրի լուծմանը՝ ձեռնարկելով յերկրորդ 5-ամյակում անդասակարգ սոցիալիստական հասարակակարգի կառուցման ավարտումը։ Տասնհինգ տարի։ Ինչքան արագ է յեղել պատմության չափանիշով համեմատաբար կարճ այս ժամանակաշրջանում սոցիալիստական հեղափոխության լուծումն ունի վաղը։

Ռուսաստանի բանվոր դասակարգը պատմության մեջ իրենց սրությամբ աննախընթաց քաղաքացիական կռիվներից դուրս յեկավ հաղթանակով։ Նա «բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխությունը «կատարեց-պրծավ» այնպես «մաքուր» կերպով, ինչպես դեռ յերբեք աշխարհում։ Ամենառեակցիոն իմպերիալիստական պատերազմից նա յեղե դատավ հեղափոխական ճանապարհով։ Նա ստեղծեց պետության խորհրդային տիպը և դրանով իսկ բաց արեց համաշխարհային պատմական նոր դարաշրջանը, վոր յեկել է փոխարինելու

բուրժուադիայի արքայետության դարաշրջանին»։ Այսպես էր գնում խնդիրը Լենինը 1922 թվին։ Բայց նա միաժամանակ ընդգծում էր, վոր դեռ մնում է «վերջին և վնասակամ մարտը» ռուսական կապիտալիզմի դեմ, այն կապիտալիզմի, վոր «ամեն ոք, ամեն ժամ և ամեն վայրկյան» անում է մակը գլուղացիական տնտեսությունից։ «Ահա այստեղ, — նախադրուշացնում էր մեծ ուսուցիչը, — մեզ ամենամերձավոր ապագայում ճակատամարտ է սպասում»։

Խորհրդային Միությունը վերականգնելով իմպերիալիստական բուրժուադիայի քաղաքականությամբ ծայր աստիճանի քայքայված ժողովրդական տնտեսությունը սոցիալիստական հիմունքներով, ամեն կերպ դարկ տալով արդյունաբերության և հատկապես ծանր արդյունաբերության դարգացմանը, թեև ակոխեց սոցիալիզմի չրջանը, կարողացավ անցնել և անցավ իր աշխատանքի ու պայքարի նոր ետապին։ Որակարգում դրվեց պրոլետարական հեղափոխության ամենադժվարին հարցը — մանր դյուղացիական տնտեսությունների սոցիալիստական ռեկոնստրուկցիայի խնդիրը։

Բանվոր դասակարգը՝ յերկարամյա պայքարներում կռիված իր կուսակցության, լենինյան առաջնորդ ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ ձեռնարկեց «վերջին վճռական մարտին ռուսական կապիտալիզմի դեմ»։ Յեւ ահա մենք այժմ դիմավորում ենք 15-րդ Հոկտեմբերը՝ տանելով այդ մարտում վնասակամ հաղթանակներ։ Կուսակցության գլխավոր գծի անչեղ կիրառումով, յերկրի ինդուստրացման հաստատուն փառափառությունը ամրացնելով սոցիալիստական ծավալուն հարձակման դիրքերը և առաջ բերելով բեկում դյուղի մասսաների մեջ դեպի սոցիալիզմի ուղին՝ մենք դյուղատնտեսության կոլեկտիվացման հիման վրա ավարտեցինք հիմնական շրջաններում կուլակության լիկվիդացիան։

Պրոլետարական հեղափոխությունը վերածեց նախկին միջադպին ժանդարմը, աղբերի և ժողովուրդների բանտը՝

ցարական Ռուսաստանը, պատմութեամբ ամենաառաջամարտիկ յերկրի, աշխատավոր մարդկութեան հույսի, նոր աշխարհի համար պայքարող միլիոնների դրոշի: Արտադրական ուժերն աճում են պատմութեան մեջ աննախընթաց տեմպերով: Գյուղական Ռուսաստանը վերածվել և վերածվում է առաջավոր ինդուստրիայի յերկրի: Մեկը մյուսի հետեւից գործարկվում են ինդուստրիալ հսկաներ, շարք են գրավում վիթխարի նորակառույցներ, նոր յերկաթուղագծերը, ճանապարհները, ջրանցքները կապում են լայնածավալ Միութեան բոլոր անկյուններն ու ծալրամասերը: Բավական է ասել, վոր Խորհրդային Միութեան տրոյունարերութունն իր ընդհանուր արտադրանքով յերեք անգամ աճել է նախապատերազմյան մարդահիւրէ: Չափազանց խոշոր հաջողութիւններ ունենք բուրժուական յերկիրներից ունեցած տեխնիկական տնտեսական կախումից ազատագրելու և ժամանակակից ամենաառաջավոր տեխնիկային տիրապետելու ասպարեզում:

Ամբանում է կոտնտեսային գյուղը: Մանրագույն, ցիւրուցան 25 միլիոն անհատական տնտեսութիւնների հին, հետամնաց գյուղը տեղի յետվել կուլեկտիվացած նոր առաջավոր գյուղին: Խորհրդային Միութիւնը վերածվել է ամենախոշոր գյուղատնտեսական միավորներ ունեցող յերկրի՝ ամբողջ աշխարհում: Այժմ արդեն խորհրդային և կուլեկտիվ տնտեսութիւնները գերակշռող տեղ են գրավում՝ տալով գյուղատնտեսական արտադրանքի հիմնական մասը: Այդպիսով Խորհրդային Միութեամբ վերջնականապես և անդառնալի կերպով հաստատվել է սոցիալիզմի ուղիների վրա: Սոցիալիստական սեկտորն անխտիր ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր բնագավառներում վճռական դիրքեր են գրավել, ավարտված է սոցիալիզմի հիմքի կառուցումը, «ով ում» հարցը լուծված է թե արդյունաբերութեան և թե գյուղատնտեսութեան մեջ:

Նրանց մոտ և մեզ մոտ: Կուսակցութեան 16-րդ համագումարում ընկ. Ստալինը ղենլով այդ հարցը՝ ձևակերպում

էր գոյութիւն ունեցող սուր կոնտրաստը յերկու աշխարհների, յերկու բեռների միջև: Յեւ այսոր այդ կոնտրաստը շարունակ ավելի ու ավելի յետշտվում, գունեղանում: Սոցիալիստական Դեպարտստիների լուսարձակն է բոցավառվում այն մոայլի ու խավարի հանդեպ, վոր տիրում է կարմիր գծից դուրս վողջ կապիտալիստական աշխարհի յերկնակամարում: Այնտեղ համատարած կրիզիս, միլիոնների ու տասնյակ միլիոնների սով, թշվառութիւն, գործազրկութիւն, տնտեսական կյանքի լիակատար փլուզում, բարքերի այլանդակում, վայրենացում: Այստեղ անընհատ տնտեսական աճում և կուլտուրական առաջխաղացում, արտադրական ուժերի բուռն վերելք: Այնտեղ կապիտալիզմի որեւան ու մայրամուտը: Քարը քարի վրա չմնաց կապիտալիզմի հարաբերական ու մասնակի ստաբիլիզացիայից, և անընհատ աճում են հեղափոխական կրիզիսի նախադրյալները մի շարք յերկիրներում: Այստեղ՝ սոցիալիզմի արշալույսը, նոր հասարակարգի ամբացումը:

Ահա թե վորպիսի հաղթական բարձունքների վրա յետմովորում 15-րդ Հոկտեմբերը մեր յերկիրը, միջազգային պրոլետարիատի հեղափոխական հայրենիքը: Հեշտ ու հարթ չի յեղել այդ բարձունքների ճանապարհը, այլ նրանք գրավված են կատաղի պայքարով, պայքարով՝ իմպերիալիզմի դեմ, նրանց գործակալութեան, հակահեղափոխական տրոցկիզմի, ներկա շրջանի գլխավոր վտանգ՝ կուլակային ռեստավրատորական աջ թեքման, հաշտվողականութեան, լիբերալիզմի դեմ:

Մեծ հեղափոխութեան խոշորագույն արդյունքներից մեկը՝ ազգային հարցի միակ արմատական լուծումը—նրա պրոլետարական լուծումը հանդիսացավ: Հոկտեմբերն իրագործեց ընդհանրապէս արդարաւրդեցականութիւնը. նա մի հարվածով փչրեց արդարաւրդեցական ու ստրկացման այն շղթաները, վորոնց մեջ պահում էին տարիներ ու դարեր շարունակ ցարա-

կան Ռուսաստանի կալվածատերերը և կապիտալիստները «փողը» ժողովուրդներին «հայրենական» շահագործողների ոգնութեամբ և անմիջական մասնակցութեամբ նա խնդրի դրեց վաստակաւորին վերացնել այն անհավասարութիւնը նախկին տիրող և ճնշված ազգութիւնների միջև, վոր արդունք եր ցարական ազգային քաղաքականութեան: Հոկտեմբերը խորհրդային Միութեան բոլոր ազգերի համար իրական ազատութեան և անկախութեան, տնտեսական ու կուլտուրական անկախութեան արագացման պայմաններ ստեղծեց: Պրոլետարական հեղափոխութեան 15 տարին նախկին ճնշված ազգութիւնների և ժողովուրդների տնտեսական, կուլտուրական չտեսնված վերելքի շրջանը յեղալ: Ապացույց՝ Խորհրդային Միութեան տասնյակ ազգային հանրապետութիւնների ու մարզերի վերելքը:

Վերցրե՛ք Հայաստանը—ցարիզմի այդ ամենահետամնաց գաղութներից մեկը: Վորքան կերպարանափոխվել, վորքան սնճանաչելի յե դարձել նա իր հաղթական առաջնութեան մեջ:

Հայաստանի բանվորա-գյուղացիական մասսաները 1920 թվի նոյեմբերին հիմնահատակ կործանեցին այն արհեստական խարխուլ պատնէշը, վոր ձգտում եյին կանգնեցնել հայ բուրժուազիան, նրա կուսակցութիւնները՝ անջատելու համար մեր յերկիրը պրոլետարական հեղափոխութիւնից, դարձնելով այն իմպերիալիստների գաղութային ստրկացման օբյեկտ: Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան արեւելքները սրբեցին, մաքրեցին մեր յերկիրը բուրժուական դաշնակցական աղտից, նրանք կենսաբար ուժ ներշնչեցին արյունաքամ յեղած մեր մասսաներին:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը, այդպիսով, յեկաւ վճռելու նաեւ «հայկական հարցը»: Մեր ուսուցիչ Ենգելսը գրում եր. «Իմ անկեղծ կարծիքը վորպէս մասնավոր մարդու, այն ե, վոր Հայաստանի ազատագրումը տաճիկներից և առաններից հնարավոր կլինի այն պահուն, յերր խորտակի

առևանկան ցարիզմը»: Այդպէս ել յեղաւ: Ի՞նչ եր հայկական հարցն իմպերիալիստների համար: Նրանց՝ դեպի Արեւելք տոպիկաղացման մի պատրուկ, Թյուրքիայի բաժանման և գաղութացման միջոցներից մեկը: Ի՞նչ եր հայկական հարցը հայ բուրժուազիայի, շահագործող դասակարգերի համար: Իմպերիալիստական շուկաներում աճուրդի մի առարկա՝ հայ, թուրք և քյուրդ աշխատավորների վտակների վրա սեփական տիրապետութիւն հաստատելու համար: Ի՞նչ եր հայկական հարցը մեր յերկրի աշխատավորական մասսաների համար: Յարական և սուլթանական լուծի թոթափումը, դասակարգային և ազգային շահագործման վճնջացումը, մեր յերկրի աղատ, իմպերիալիստներից անկախ, քաղաքական, տնտեսական ու կուլտուրական վերելքի նախապայմանների ստեղծումը՝ աղգամիջյան խաղաղ պայմաններում: «Հայկական հարցի» իսկական լուծումը բերեց, այդպիսով, պրոլետարական հեղափոխութեան:

12 տարի յե անցել հեղափոխութեան հաղթանակից հետո Հայաստանում: Տասերկու տարի: Բայց ինչեւ եւ անցել-դարձել մեր յերկրում այդ ժամանակաշրջանում: Իմպերիալիստների և նրանց գործակալների վոճրագործ քաղաքականութեան շնորհիւ քանդված ու ավեր գյուղատնտեսների խոճուկ կույտը՝ նախախորհրդային Հայաստանը վերածվել ե այսօր առաջավոր խորհրդային հանրապետութեան իր մեծ թափով աճող արդյունաբերութեամբ և գյուղատնտեսութեամբ:

Մի՞թե վաստ չե, վոր նախապատերազմյան մակարդակի համեմատութեամբ (դաշնակցական տիրահաճակ տիրապետութեան չրջանի հետ համեմատվելն իսկ ավելի քան անհարմար ե) մեր արդյունաբերութեան ընդհանուր արտադրանքը բարձրացել ե ավելի քան 7 անգամ:

Յերբմնի նահապետական, աղքատիկ Հայաստանը հաստատուն կերպով բռնել ե ինդուստրիալ-ագրարային յերկրի վերածվելու ուղին:

Մեծ դարկ ե ստանում պղնձի արդյունաբերությունը— Սգարակի նոր հայտաբերած հանքերի հետախուզումն ու չահագործումը դնում է մեր յերկիրը պղնձարդյունաբերության ամենաառաջնակարգ յերկիրների շարքը: Չարդանում է տեղատիլ արդյունաբերությունը, շինանյութերի արտադրությունը, քիմիան: Ավելի ու ավելի խտանում է էլեկտրական եփանագին ուժի ցանցը մեր յերկրում: Տասնհինգերորդ Հոկտեմբերը դիմավորում ենք՝ դործարկելով Չորագետը և Յերևանի ջրաէլեկտրակայանը, արագացնելով Քանաքեռեկի կառուցման աշխատանքները: Մեր յերկրի ամենահետամնաց անկյունները կապվում են կենտրոնների հետ յերկաթուղու ցանցով—Արթիկից հետո ուխտերը դնում են այսօր Չանգեզուրի կիրճերում: Բարձրանում են բանվորական նոր ավանները—Ղափանն ու Ալյահվերդին, քաղաք է դառնում մայրադուղ Յերևանը:

Հարվածային տեմպով առաջ է դնում անջրդի տարածությունների վուռգման գծվարին, բայց մեծ դործը: Տրակտորներն են ակոսում մեր դաշտերի զգալի մի մասը: Արարատյան դաշտի դեռ յերբեք չվարված խոպանները հերկվում են ելեկտրոգութանով: Յեվ այդ ամենի Փոնի վրա ծավալվում է դուղի սոցիալիստական սեկտորը, աճում են ու ամրանում են խորհանտեսություններն ու կոլտնտեսությունները. վերջիններս այժմ ընդգրկում են գյուղական տնտեսությունների ընդհանուր քանակի 37 տոկոսը: Տնտեսական շինարարության հաստատուն հիմքերի վրա վոսկեդարի չլջան է ապրում մեր կուլտուրան: Պարտադիր հանրային կրթություն, անգրագիտության իսպառ վերացում, լայն հրատարակչություն: Տասնյակ հազարավոր պատանիներ ու յերիտասարդներ մայրենի լեզվով տիրանում են տեխնիկայի և գիտության ամրոցներին: Սեփական թատրոն, կինո, ոպերա, բանվորական ակումբներ, սանստորիանների և հանգստի տների հետզհետի լայնացող ցանց:

Այսպիսի բուռն թափով սոցիալիստերեն վերակառուցվող Հայաստանը չի գլանում ոգնության ձեռք կարկանդակ մեծ պերիստատական քաղաքականության և դաշնակցական ավանտյուրիզմի զոհ՝ արտասահմանյան հայ աշխատավորությանը՝ մաս առ մաս տեղավորելով նրան խորհրդային հայրենիքում:

Ահա թե ինչով ենք դիմավորում 15-րդ Հոկտեմբերին— 12-րդ Նոյեմբերին:

Այս հոյակապ նվաճումները ձեռք են բերված մեծապետական շովինիզմի և տեղական մացիոնալիզմի դեմ անխնայ պայքարով, Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի անշեղ ամրապնդման եփման վրա: Միայն կուսակցության լենինյան ազգային քաղաքականությունից դուրս չհանողները կամ այն խեղաթյուրողները կարող են մեխանիստորեն հակադրել առանձին ազգային հանրապետությունների ինքնադործունեության ծավալումը Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի ամրապնդմանը: Միայն նրանք կարող են անդիտանալ կամ անտեսել, վոր այդ խեղիքները չաղկապված են միմյանց, գտնվում են մեկը մյուսին պայմանավորող անխզելի միասնության մեջ:

Յերևակայեցեք մի րոպե, թե ինչ դրության մեջ կարող եք լինել մեր յերկիրը, յեթե չհաղթանակեք պրոլետարական հեղափոխությունը 1920 թվի նոյեմբերին: Հյուսիսում մի դադութ անդլիական կամ Ֆրանսական սպաների դարչապարների տակ: Ավելի վատ, քան Իրաքը կամ Սիրիան: Ժողովրդի դադութային չահագործում, աշխատավորական մասսաների չարդ, քաղց, դործադրկություն, կուլակի արյունախում թաթը աշխատավոր դուղացու մեջքին, ազգամիջյան թշնամանք, չովինիստական կրքերի հրահրում, կուլտուրական անկում ու վայրենացում: Ահա դաշնակցական Հայաստանի պատկերը. այն Հայաստանի, վորի համար կատարելով տերերի պատվերը՝ չարունակում են դավեր հյուսել մեր դեմ դաշնակ չները: Իդո՛ւր աշխատանք: Նրանց հալվեհարդար

մեր յերկրում կատարվեց 12 տարի առաջ՝ Հայաստանի բռն-
վորների և աշխատավոր գյուղացիների հեղափոխական բռն-
կության, զինված ժողովրդի ավտորիտետի ուժով,—ինչպես
կասեր Ենգելսը: Իսկ անցած 12 տարին անհաղթ ու ամրա-
կուռ դարձրին Խորհրդային Հայաստանը, Խորհրդային մեծ
Հայրենիքի անրաժան ջոկատը: Նայեցե՛ք Խորհրդային Հա-
յաստանին: Կարող եք պարծանքով ասել մեր բարեկամներին
ու թշնամիներին—ահա լենինյան աղղային քաղաքականու-
թյան մի փայլուն կոթող:

«Մեծ հեղափոխության տարեդարձ տոնելու լավագույն
միջոցը—մեր չլուծված խնդիրների վրա ուշադրությամբ
կենտրոնացնելն է», ասել է Լենինը: Տեղին է հիշել այդ այ-
սոր, յերբ հաջի՛ր յենք առնում մեր աշխատանքի ու պայքարի,
մեր հաղթանակների հանրագումարները: Այո՛, Խոշոր են մեր
հաղթանակներ, և աշխարհում այլևս վոչ մի ուժ հետ չի
կարող վերցնել դրանք մեզից: Բայց բայ՛լ է ինչները,—այդ
մասին նախազգուշացրել են մեզ մեր ուսուցիչները,—չպիտի
գլխասրտույտի յենթարկվեն բարձունքների վրա: Մենք դափ-
նինների վրա հանգստացողներ չենք: Մենք տեսնում ենք մեր
խնդիրները, վորովի ծառայում են մեր առաջ, այդ խնդիր-
ների լուծման դժվարությունները՝ մեր անման դժվարու-
թյունները:

Մասսաների հետուղիադմը ծնեց «5-ամյակը 4 տարում»
յողունքը: Յե՛վ մասսաները վոչ մի ջանք չեն խնայում՝ իրենց
այդ նախաձեռնությունը պատվով ավարտելու համար: Այժմ,
յերբ կարճ ժամանակ է մնում, արձանագրվող մեծ նվաճում-
ներին զուգընթաց, չենք կարող ասել, վոր մեր բոլոր կադմա-
կերպություններն անհրաժեշտ հմտությամբ գլխավորում են
մասսաների այդ նախաձեռնությունը: Չնայած բոլոր ան-
հրաժեշտ պայմանների և նախադրյալի՝ մասսաների ար-
տադրական վերելքի առկայության՝ մեր վորոչ ձեռնարկու-

թյուններում պլանի թերակատարումը դեռ չարունակվում է.
Ալլահվերդին, Ղափանը, Տեֆսիլը դեռ չեն գտնվում պլան-
ների կատարման բարձրության վրա: Այդ լուրջ սպառնալիք
է ստեղծում հետ մնալու 5-ամյակը չորս տարում իրադրծող
մյուս Խորհրդային հանրապետությունների շարքից: Միան-
գամայն ուսալ մեր պլանների լիակատար իրադրծման համար
պակասում է մեր մի շարք կուսակցական, պրոֆեսիոնալ,
կոմսոմոլիստական կադմակերպություններում մասսաների
ակտիվությունը կադմակերպելու և ուղիործալ հունի մեջ դնե-
լու անհրաժեշտ ունակությունը: Առաջին կիսամյակի որինա-
կով պիտի լարել բոլոր ուժերը՝ լրիվ հատուցելու համար
5000 տոնն պղնձի պարտքը յերկրին:

Փաստ չե՞ միթե, վոր մեր վոչ բոլոր կադմակերպու-
թյուններն լստ հարկին ըմբռնեցին ընկեր Ստալինի հայտնի
6 ցուցումների իմաստը, նրանց տեսական նշանակությամբ,
մեր վոչ բոլոր կադմակերպությունները կարողացան զատու-
րոշե՛լ այդ ցուցումների իրադրծման համար մղվելիք պայ-
քարը սովորական կամպանիայից: Առաջնորդի վեց պայման-
ները դեռ չեն դարձել և պետք է դառնան մեր յուրաքանչյուր
կադմակերպության, յարաբանչյուր ողակի աշխատանքի
ու պայքարի դրոշը, նրանց կոնկրետ դեկավարության ուղե-
ցույցը: Այդ դեպքում և միայն այդ դեպքում կհաջողվի ամե-
նուրեք բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականությունը,
անթերի կատարել պլանները:

Հոկտեմբերը բայ՛լ է ինչյան տեմպի մի նոր կոչ է մեր բո-
լոր նոր կառուցումներին: Քիմշինի և Յեմշինի գործարկումն
ապահովել այս տարի, արագացնել Ղափանի ֆլուտացիոն գոր-
ծարանի և Ալլահվերդու մոր հալոցի կառուցումն ու ավար-
տելը՝ ահա մարտական խնդիրը:

Պլանների կատարման վրա բացասաբար են անդրադառ-
նում մատակարարման ասպարեղում յեղած դժվարություն-
ներն ու բացերը: Պատահական չէ, վոր Ընկ. Ստալինը դեռ իր

վեց ցուցումներում հատուկ տեղ է հատկացրել այդ խնդրին: Սակայն հենց հարցն էլ նրանումն է, վոր առաջնորդի այդ խիստ կարևոր ցուցումից մեր վորոշ կազմակերպությունները դեռ մինչև այժմ էլ բոլոր անհրաժեշտ գործնական հետևությունները չեն արել: Դրանով պիտի բացատրել մատակարարման դժվարությունների արհեստական սրումն առանձին դեպքերում:

Թե վորքան մեծ նշանակություն է տալիս կուսակցությունը բանվորական, կոլտնտեսական և աշխատավորական լայն մասսաների նյութական բարեկեցության աճմանը, այդ պարզ յերևում է նաև մեր վերադաս օրգանների վերջին մի շարք կոնկրետ դիրեկտիվներից ու ձեռնարկումներից: Մանր ինդուստրիայի բարձրացման հետ միասին և նրա ստեղծած բազայի վրա քեք-և արդյունաբերության արտադրանքին ավելի լայն չափով զարկ տալը, խորհրդային-կոլտնտեսական առևտրի ծավալումը, մեքսիկոյի և գործարանային հատուկ տնտեսությունների կազմակերպումն ու զարգացումը և այդ ամենի առթիվ կուսակցության կենտկոմի սեպտեմբերյան պլենումի բոլոր մարտական վորոշումների կիրառումը պետք է գեներալիստիկ զարգացում ամենուրեք բարելավելու համար մատակարարման գործը: Բայց և իհարկե պիտի հաղթահարել այդ ասպարեզում յեղած բոլոր դժվարությունները: Անհրաժեշտ է, վոր անխտիր մեր բոլոր կազմակերպությունների ու շաղիւղի կենտրոնը գրավի բանվորական, կոլտնտեսական և աշխատավորական լայն մասսաների նյութական-կենցաղային մակարդակի հետագա բարձրացման խնդիրը:

Մեր կազմակերպություններն ու օրգանները պետք է ավելի հմտորեն կազմակերպեն ու գլխավորեն խորհրդային ու կոլտնտեսական առևտրի ծավալման գործը՝ չթողնելով այն ինքնահոսի: Չպետք է թույլ տալ ապրանքակուտակումները, վորոնք այժմ էլ բացառիկ չեն վորոշ ողակներում: Անհրաժեշտ է բոլոր տնտեսական լծակները գործի դնել՝ ա-

պահովելու համար նորմալ գներ վորովհետև կուսակցությունը շեշտակիորեն դնելով խորհրդային-կոլտնտեսական առևտրի ծավալման խնդիրը, անխնայաբար այդ ծավալումն արգելակող ադմինիստրատիվ միջոցների դեմ, բնավ նկատի չունի նսեմացնել առևտրի կարգավորման, գների իջեցման իր վորովհետև մեքսիկոյի դերն ու նշանակությունը: Յերբեք չի կարելի հանդուրժել այն վատար, վոր մի շարք տնտեսական կազմակերպություններ մասնների արանքով են նայում գների կարգավորման խնդրին:

Յերբեք չի կարելի հանդուրժել այն վատար, վոր մի շարք տնտեսական կազմակերպություններ, շնորհիվ իրենց բյուրոկրատիկ անհոգիության, վոր միայն չեն նպաստում գների կարգավորմանն ու իջեցմանը, այլև վարչական-առևտրական վերադիրների անթույլատրելի ուռճացումով հարվածում են կուսակցության քաղաքականության ճիշտ կիրառմանն այդ բնագավառում: Մեր տնտեսական-առևտրական ու կապերառիվ կազմակերպությունների վորոշ ողակներում բուն դրած նեպանական վոգու վնասական արմատայնումը 15-րդ Հոկտեմբերի կարևորագույն լուսնագներից մեկը պետք է հանդիսանա: Հարկուսի տույժ հրամայական խնդիր է դրովում՝ անհապաղ և մինչև վերջը հաղթահարելու իր չառ միավորներում դեռ շարունակվող չիթվածությունը, ավելի արագ վերադարձնելու կուսակցության դիրեկտիվներով բանմատակարարման ասպարեզում իրեն վերադարձած չափազանց պատասխանատու խնդիրների իրադրածման համար:

Գլխավորում մեր ուսումը ծոռացած կարևորագույն խնդիրը կոլտնտեսությունների կազմակերպական-տնտեսական հետադա մոբացումն է, վորի համար պետք է բախտույն միջոց ծոռացնել բոլոր գլխավոր տնտեսական ընթացիկ կամոքանիները: Աշխատանքի և նրա արդյունքների բաշխման նիշա կազմակերպման համար, դիմագրկության վերացման համար, ագրոտեխնիկական գիտելիքների լայն տարածման համար

չպետք է խնայվի և վաչ մի ջանք։ Այդ ամենի հիման վրա միայն մեզ կհաջողվի լիակատար կերպով ոգտագործել կռիվատիվ տնտեսութունները, բարձրացնել կոլտնտեսութունները, բարձրացնել կոլտնտեսային դաշտերի բերքատվությունը, դրանով իսկ ավելի բարձր աստիճանի վրա դնելով կոլտնտեսականների նյութական-կենցաղային մակարդակի բարելավման գործը։ Անհրաժեշտ է համառ աշխատանքով ապահովել վաչ միայն կոլտնտեսական, այլև անհատական աշխատավորական տնտեսութունների բամբակի և հացահատիկի դաշտերի, այգիների բերքատվությունը։ Այդ խնդիրը հարվածային կարգով հենց ընթացիկ գյուղատնտեսական կամպանիաներում պետք է դրված լինի մեր բոլոր գյուղական փաղմակերպութունների առաջ։ Մինչև 12-րդ նոյեմբերի հետևյալ օրվա մինչև 12-րդ նոյեմբերի բարձրացման նշանաբանով պետք է ավարտել աշխատանքները, վաչ մի փաթիլ բամբակ չթողնել դաշտում։

Կոլտնտեսութունների կազմակերպական-տնտեսական այգյալիսի ամրապնդումն իր հերթին ամենաուժեղ միջոցը կհանդիսանա՝ ջարդարիշոր անելու պարտված, բայց իր գեներ վար չդրած կուլակի, նրա իդեալագ դաշնակի մեքենայությունները գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման դեմ, և գորեղ խթանը՝ կոլտնտեսությունների նոր անման։ Չպիտի մոռանալ, վար կուլակություն՝ վարպես դասակարգի՝ վերացումը դեռ չի ավարտված։ այդ խնդրի շուտափուլյա լուծումը վերջին հաշվով կախված կլինի նրանից, թե վորքանով մեզ կհաջողվի իր բարձրության վրա դնել կոլտնտեսությունների կազմակերպական-տնտեսական ամրացման համար մղվող պայքարը։ Առանց դրան, շեշտում ենք, չի կարելի ապահովել մեր կոլտնտեսությունների անհրաժեշտ անումը և հետևաբար կուլակություն՝ վարպես դասակարգի՝ իսպառ վերացումը։

15-րդ Հոկտեմբերը դարձնենք նոր և վճռական բեկման

ակիդը մեր առաջ դրված այս և մյուս խնդիրների խոր ըմբռնման և արագ ու լրիվ իրագործման։ Սոցիալիստական շինարարութայն բոլոր ճակատամարտերում խորհրդային Հայաստանի բանվորները, կոլտնտեսականները և բոլոր աշխատավորները, մեր գիտական-տեխնիկական ինտելիգենցիան, կուսակցության ղեկավարությունը պետք է աշխատեն պատվով իրագործել այն բոլոր խնդիրները, վոր դնում է Մեծ Հոկտեմբերը մեր առաջ՝ ներկա շրջանում։ Ժամանակը չի սպասում։ դաժան կրիգիսից խեղակորույս միջազգային իմպերիալիզմի արյունուշտ բարենիքները շարունակում են տենդորեն պատրաստել արյան նոր բազմիքներ։ Նրանք շարունակում են վորոհալ հակախորհրդային ինտերվենցիայի պրավակացիաներ, դրանում վորոհելով իրենց վստիխ տակը ֆանդադ կրիգիսից դուրս գալու յեղք։ Իդուր չե, վոր իմպերիալիստական վորոշ շրջաններ վերջ չեն տալիս իրենց քանիցս վիժած փորձերին՝ Հեռավոր Արևելքում խորհրդային Միությանը պրովոկացիայի յենթարկելու ուղղությամբ։

Միջազգային իմպերիալիզմին, իր այդ հրեշավոր արկածախնդրությունների իրագործման անպարեզում, խոչընդոտ և հանդիսանում լենինյան Կոմիտեների որեցոր աճող ազդեցությունը, բուրժուական յերկիրների պրովետարական մասսաների հեղափոխական վերելքը, նրանց ակտիվ պայքարն ընդդեմ պատերազմի և հանուն խորհրդային Միության պաշտպանություն, սոցիալիզմ կառուցող յերկրի հմալքի, հեղինակության և ուժի անխորտակ բարձրացումը։ Լինել իսկական հարվածային, իսկական աշխատանքային մարտիկ սոցիալիստական շինարարության բոլոր մակատներում՝ նշանակում է ավելի ուժեղացնել, անպարտելի դարձնել միջազգային պրովետարիատի հայրենիքը, նշանակում է ինել պատրաստ համաշխարհային Հոկտեմբերի դիրքերում։ Ավելի սեղմել միասնական շարքերն ընկ։ Ստալինի գլխավորած լենինյան

Կենտրոնի շուրջը և նրա ղեկավարութեամբ, ընդդէմ բոլոր
տեսակի ու դուրսի կապիտուլյանտների, նոր թափով ու յե-
ռանդով դեպի աշխատանք ու սլաքար կուսակցութեան գլխա-
վոր զօրի իրադարձման համար:

1932 թ. նոյեմբեր.

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	69
1. 10-րդ տարեգարձը	3
2. 11-րդ նոյեմբեր	17
3. 15-րդ հոկտեմբեր—12-րդ նոյեմբեր	27

Инв. № 36554

Տեխնիկական ձեւավորումը Մ. Եփրեյի

Սրբազրիչ Լ. ԱՐՈՎՅԱՆ

Հանձնված է արտադրության 15 նոյեմբերի 1932 թ.

Ստորագրված է տպելու 19 նոյեմբ. 1932 թ. 82,000 տպ. 62

Պետերատի տպ. Գլավլիտ 7689(ը) Հրատ № 55 Պատվ. 3485 Տրամ 4000

ՀՀ Ազգային գրադարան

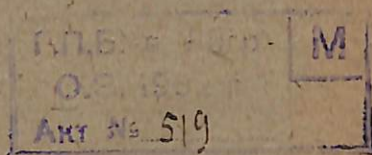
NL0418728

93700 49 3.

Арм.

2-127382

Е

А. ХАНДЖЯН
ПО ПУТИ БОРЬБЫ И ПОБЕД
Партиздат — 1932 — Эривань